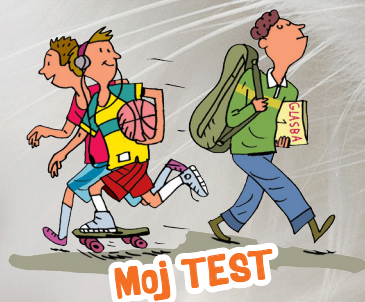

moj planet

www.mladinska.com/mojplanet

RAZISKOVANJE JE ZABAVNO

MESEČNIK • LETNIK 9 • 3,90 € za naročnike v šoli, 4,16 € za naročnike na domu, 4,95 € v prosti prodaji

Ljubljenčki

Potepanje po Sloveniji

moj planet

Izvirna slovenska naravoslovna
revija za šolarje

ČE ZDAJ
NAJVEČ

PLAČILO NA
3 OBROKE

PRIJAZNO
DENARNICI

IMENITNA **DARILA**

DO **20 %** CENEJE
za naročnike v šoli

DO **16 %** CENEJE
za naročnike na domu

Prejmete novembra

Prejmete marca

Knjigi s sočnimi in osupljivimi
zanimivostmi o našem planetu
in živalih

NAROČITE, DOBITE!

NOVO

5 SVEŽIH RUBRIK

PRILOGE V VSAKI ŠTEVILKI

Prikupne živali za okras,
zanimivi plakati za
učenje

Še več nalog za zabavno raziskovanje na
www.mladinska.com/moj_planet/ucni_listi

Prosimo, odrežite ✂

Da, naročam revijo/komplet revij (prosimo, označite):

- ☐ **Moj planet:** 15,60 € x 3 (46,80 €) za naročnike v šoli ali 16,64 € x 3 (49,92 €) za naročnike na domu (v prosti prodaji 59,40 €)
- ☐ **Pil in Moj planet:** 26,66 € x 3 (79,98 €) za naročnike v šoli ali 28,44 € x 3 (85,32 €) za naročnike na domu (v prosti prodaji 116,40 €)
- ☐ **Moj planet in Gea:** 28,08 € x 3 (84,24 €) za naročnike v šoli in 29,84 € x 3 (89,52 €) za naročnike na domu (v prosti prodaji 123,00 €)

PROSIMO, VPIŠITE SVOJE PODATKE:

Ime in priimek otroka			
Naslov otroka			
Poštna št.	Pošta	*Datum rojstva otroka	Razred
Ime in priimek plačnika		Vpišite sorodstveno razmerje (starši, stari starši ...)	
Naslov (vpišite samo, če se razlikuje od otrokovega)			
Poštna št.	Pošta	*Datum rojstva plačnika	
*E-pošta		*Telefon	*GSM
Datum naročila	Davčna št.	Podpis plačnika	*neobvezni podatki

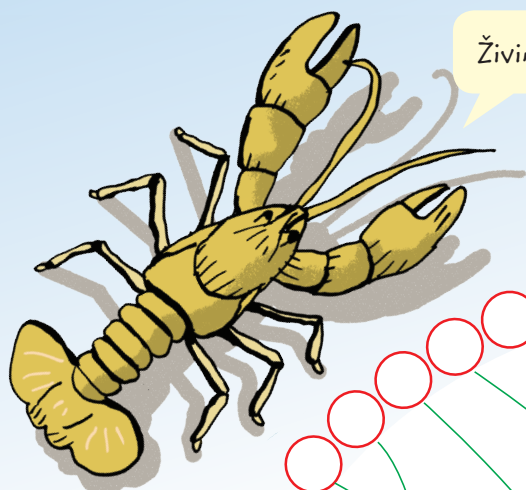
PRODAJNO-PLAČILNI POGOJI

DDV je zajet v ceno. Darili za naročnike bosta priloženi novembrskim in marčevskim številkam revij. Naročnino zaračunavamo v 3 obrokih brez obresti. S podpisom potrjujete, da ste seznanjeni s prodajno-plačilnimi pogoji, ki so natisnjeni na naročilnici, in da ste bili nanje ob nakupu izrecno opozorjeni, ter dovoljujete, da Mladinska knjiga Založba, d. d., Mladinska knjiga Trgovina, d. o. o., in Cankarjeva založba – Založništvo, d. o. o., z namenom izpolnjevanja ali uveljavljanja pravic iz pogodbenega razmerja in neposrednega trženja vzpostavijo, vzdržujejo in upravljajo evidenco z vašimi osebnimi podatki za neomejeno časovno obdobje ter posredujejo te podatke za te namene drugim. Vse navedene družbe zagotavljajo varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov. Kadarkoli lahko pisno ali po telefonu zahtevate, da v 15 dneh trajno ali začasno prenehamo uporabljati vaše osebne podatke za namen neposrednega trženja ter vas o tem v nadaljnjih 5 dneh obvestimo na naše stroške. ☐ Označite z znakom x, če v prihodnje ne želite prejemati promocijskega gradiva. Naročilo/pogodba se sklepa v slovenskem jeziku. Sklenjena pogodba je shranjena v Službi oskrbe kupcev Mladinske knjige Založbe, d. d., Slovenska 29, Ljubljana. Naročilo na domači naslov bomo vsako leto obnovili, dokler ga ne boste pisno ali osebno preklicali. Preklíc velja za naslednje obračunsko obdobje. Pri sklenitvi pogodbe o dobavi časopisov, revij in periodičnega tiska nimate pravice do odstopa od pogodbe za že prejete izvode. Če kupec ne poravnava zapadlih obveznosti v roku, ki je naveden na položnicah, zapade celotna preostala kupnina v takojšnji plačilo ter jo bomo sodno izterjali z zakonskimi zamudnimi obrestmi, pred tem pa bomo pustili petnajstdni rok za poravnavo obveznosti. Družba je vpisana v register pri Okrožnem sodišču v Ljubljani pod številko 1/02643/00, osnovni kapital znaša 5.141.149,22 EUR.

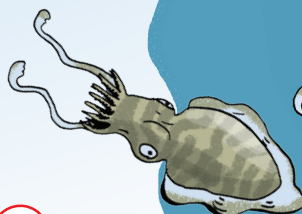
Naročilnico oddajte v šoli, če želite revijo prejemati v šolo (velja cena za naročnike v šoli). Če želite revijo prejemati na dom (velja cena za naročnike na domu), naročilnico vložite v ovojnico in pošljite na naslov **MLADINSKA KNJIGA ZALOŽBA, Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, najkasneje do 5. 10. 2013.**

V vodi in ob njej

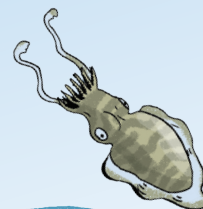
Živali z ilustracij vpiši v zgornje krogce, nato pa sledi črtam in prenesi črke v spodnje krogce. Tam frfota rešitev.

Živim v potoku.

Me pa v morju.

Jaz pa uživam ob vodi!

Sestavil: Jože Petelin

Iskano žival napiši na dopisnico in jo pošlji najpozneje **do 30. septembra 2013** na naslov: **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov. Med pravnimi odgovori bomo izžrebali **nagrajenca**, ki bosta prejela **knjigo iz zbirke Čudežna bolha Megi**. Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Imeni nagrajencev bosta objavljeni na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v oktobrski številki Mojega planeta.

Dragi
planetovci!

Med poletnimi počitnicami smo v uredništvu snovali, raziskovali in za vas izbrali **najbolj zanimive, presenetljive in aktualne vsebine za novo šolsko leto**. Ja, bili smo pridni kot **čebele**, o katerih pišemo že v prvi številki. Čez poletje ste se načofotali na morju, v bližnjem jezeru ali reki, pa vas bo zato zagotovo zanimalo, kako je mogoče **hoditi po vodi**. Nam je bil še posebno všeč **motor na milo**, ki ga lahko izdelamo kar sami doma. O tem, kako je prvo in drugo mogoče, se boste podrobneje seznanili pri fiziki, zato kar povprašajte učitelja ali učiteljico. Med **rekorderji** boste našli same bisere iz živalskega sveta. **Vesoljske teme** so pa itak naj naj, kajne? Začetek šolskega leta je tudi čas izbire interesne dejavnosti oziroma krožka po domače. Po rešitvi **testa** vam bo vse jasno! Samo vztrajati je treba, pa je uspeh zagotovljen. **Kdor zna, več velja!**

Najbolj pa bomo veseli, če boste vztrajali z nami, ko bomo raziskovali Slovenijo in svet, se posvetovali o skrbi za domače živali, seznanili z zanimivimi ljudmi in poklici ter vse leto izpopolnjevali znanje o varovanju okolja.

Veselim se vaših pisem in hvala za vse čudovite razglednice, ki ste nam jih poslali med počitnicami!

Z vami bosta raziskovali in se zabavali

*Senja Požar, odgovorna urednica,
in Maja Bajželj, urednica.*

Pišite nam na moj.planet@mkz.si ali www.mladinska.com/mojplanet, kjer najdete tudi učne liste in filme.

6

6 LJUBLJENČKI

Mačke – brez dlake na jeziku

8 ŽUŽELKE

Čebele

10 ZANIMIVOSTI

12 POSKUSA

Hoja po vodi, motor na milo

14 OGROŽENE ŽIVALI

Lemurji

18 NARAVOSLOVNI POKLICI

Anton Komat, svobodni raziskovalec

20 TA MESEC

September

22 POTEPANJA PO SLOVENIJI

Velika planina

26 FOTOGRAFIJA MESECA

27 POSTERJA

Origami, Metulj

36 DR. VETKO

38 VARUJEM OKOLJE

Odpadki – moje sledi v prihodnosti

40 KOMPAS

42 PLANETOV STRIP

Volkovi

46 ČLOVEŠKO TELO

Okostje

48 MOJ TEST

Interesne dejavnosti

50 SIVE CELICE

52 NUŠIN KOTIČEK

Kam po mačjo prijateljico?

54 MOJ PLANET PRIPOROČA

56 VAŠA POŠTA

20

22

40

52

Mačke – brez

Mačke so med vsemi hišnimi ljubljenčki najbolj skrivnostne in samosvoje. Po eni strani so ukročeni tigri, po drugi pa neomajni lovci. Muca, ki se lenobno crklja v našem naročju, lahko že v naslednjem trenutku neusmiljeno preganja ptico, ki je prišla preblizu njenemu najljubšemu razglednemu ležišču.

Mačke so sicer udomačene, a le toliko, kot želijo same ... Kadar jim je vseč naša družba, si jo izberejo, kadar so rajši same, se umaknejo. Da bi mačko prepričali v nekaj, česar noče? Da, če tvegamo povračilne ukrepe v podobi ostrih krempljcev. A prav zato nas tudi tako prevzamejo; lepote s srcem in voljo, ki se nam nikoli povsem ne uklonijo.

Zaspanke

Mačke večino svojega življenja prespijo. Prave rekorderke zaspanke so, kljub drugačnemu vtisu. Ko so aktivne, so zares aktivne, a v resnici kar **dve tretjini dneva predremajo!**

z dlake na jeziku

Spretne telovadke

Mačk se drži sloves, da imajo **devet življenj**. Nič čudnega, saj imajo neverjetne zmožnosti za preživetje padcev z velike višine. Telo muce se namreč ob padcu instinktivno zavrti tako, da so **noge obrnjene k tloraj**, zgradba kosti in sklepov pa je kot vzmet, ki prestreže sile padca. Seveda danes dobro vemo, da je to predvsem telesna značilnost, ki nima nobene zveze z mistiko, a še dandanes ima mačka v naših očeh nadzemeljski pridih.

Čistoča je pol zdravja ...

Mačke se velik del svojega »aktivnega« del dneva negujejo. Kar naprej se ližejo po dlaki. Zato imajo občasno lahko težave z dlako, ki jo pojedjo in jim nagaja v želodčku, saj tam nastajajo skupki dlak. Včasih bruhamo kepe dlak, kar pa ne pomeni, da je z njimi kar koli narobe, pravzaprav je to kar običajen pojav. Mačke je tudi precej **težje zaščititi pred bolhami in klopi**. Zdravila v obliki pipet namreč delujejo tako, da se shranjujejo v koži in se sproščajo z rastjo in oljenjem dlake. Muca se neguje tako intenzivno, da tudi to zdravilo zliže z dlake in tako je veliko hitreje nezaščitena kot na primer kuža.

Napačna smer

Mačke odlično plezajo. V plezanju navzgor so zelo zelo spretne, v plezanju navzdol pa ne. Mačke namreč **ne morejo plezati z glavo proti tloraj**. Muca, ki se spušča z drevesa, je obrnjena popolnoma enako kot takrat, ko se je vzpenjala, namreč z repom proti tloraj. Vsi krempeljci so raščeni v isto smer, kar onemogoča drugačno plezanje.

Ali veš?

- Mačke so veliko bolj občutljive za tresljaje kot ljudje. Tako lahko na primer potres zaznajo že 15 minut pred nami.
- So prave rekorderke v številu potomcev.
- Mačke so zelo čustvene.
- Potijo se le na šapah. Po telesu sploh nimajo žlez znojnic.
- Kremplje imajo »spravljene«, če jih ne potrebujejo. Pri muc, ki spi, jih sploh ne vidimo.
- Mačka potrebuje majhne koščke hrane, saj velikih ne more gristi. Mačja čeljust je namreč sestavljena tako, da se ne more premikati levo-desno, ampak le gor-dol.
- Število mačk ljubljenc vztrajno narašča. Mačke so v nekaterih državah po priljubljenosti že izpodrinile pse.
- So prave rekorderke v skoku v višino. Z mesta se namreč lahko poženejo zelo visoko, kar za petkratnik svoje višine. To je tako, kot če bi človek skočil kakih 8 metrov visoko.
- Mačkam sladko ni preveč pri srcu. Priboljški za muce so zato bolj slani.

Maja Stopar

Čebele

Imenujemo jih tudi socialne žuželke, ki brez konfliktov ali nasilja živijo v velikih skupnostih oziroma družinah.

Čebelja skupnost temelji na pravičnem socialnem redu. Vse sobice, v katerih rastejo čebelji otroci, so druga ob drugi, s skupnimi stenami in enako velike. Človekovi bivalni prostori so običajno v obliki pravokotnika ali kvadrata. A za tako obliko gradnje bi čebele porabile preveč dragocenega materiala. Našle so idealno rešitev: **šesterokotnik**, ki je med enakostraničnimi mnogokotniki zadnji, ki dovoljuje skupne stene, kar pomeni, da je najvarčnejši.

Opraševanje

Čebele z opraševanjem cvetov zagotavljajo človeštvu **vsaj dve tretjini vse potrebne hrane** za preživetje. Albert Einstein je že leta 1949 svaril: »Ko bo z oblička zemlje izginila čebela, bo človek preživel le še štiri leta!« In prav je imel. Danes se marsikje po svetu (tudi v Sloveniji!) pojavlja množično umiranje čebeljih družin. Vzrok so **pesticidi** – strupi, ki jih uporablja industrijsko kmetijstvo. Če se ne bomo odrekli morilskim strupom, bo človeštvo kmalu trpelo hudo lakoto. Za delo čebel pri opraševanju rastlin ni nadomestila, poskusili so celo z velikimi ventilatorji, a neuspešno.

Kdo je kdo

Čebeljo družino sestavljajo **matica, delavke in troti**. Za matico skrbijo vse delavke. Hranijo jo, negujejo in skrbno čuvajo, saj je od nje odvisno preživetje čebelje družine. Matica vsak dan izleže do tisoč jajčec, delavke pa jih nato odnašajo v celice satja. Iz jajčec se izležejo ličinke, ki se zabubijo, nato pa preobrazijo v odraslo čebelo. Troti so potrebni le za oploditev matice,

Čebelja družina

Deluje kot nekakšen **superorganizem**. Delo je enakomerno porazdeljeno med vse člane. Čebela že od rojstva dobro ve, kaj je njena naloga. Vsaka čebelja delavka opravlja v 30 dneh kar **šest različnih poklicev**.

Čebelarji pogosto označijo matico.

Ko se izmota iz bube, prve štiri dni življenja dela kot čebela **čistilka**, ki skrbi za red in snago v panju. Od četrtega do desetega dne je **dojilja** in krmi ličinke. Vsak čebelji otrok dobi na dan kar 1000 obrokov hrane! Nato dela tri dni kot **skladiščnik**. Nalaga nektar v celice satja in s hitrim zamahovanjem kril prezračuje panj. Ko je stara 14 dni, postane čebela **graditeljica**, ki gradi šesterokotne celice satja. Osemnajsti dan prevzame vlogo čebele **braniteljice**, ki ob vходу v panj odganja vsiljivce. Braniteljice so odlični vojščaki in poženejo v beg tudi sladkosnedega medveda. Po opravljeni vojaški nalogi čebela končno postane **nabiralka**, ki leta s cveta na cvet in nabira nektar ter cvetni prah.

potem jih delavke naženejo iz panja. O tem, ali bo čebela živela kot trot, delavka ali matica, **odloča ravnanje z jajčecem**. Ličinke, iz katerih naj bi se razvile matice, hranijo z matičnim mlečkom. Troti se izležejo iz neoplojenih jajčec, delavke pa iz oplojenih.

Ples

Čebele poznajo zibajoči ples v osmicah in posebno poplesovanje z zadkom. S temi znamenji sporočajo drugim čebelam, kje je obilna paša. Čebele se **orientirajo po soncu** oziroma po njegovem trenutnem položaju na nebu.

Toplota

V panju znajo vzdrževati stalno toploto. Pozimi se združijo v veliko živo žogo, ki v svoji sredini, kjer je satje z zarodom, dosega želeno temperaturo. Ker je na obodu hladneje, delavke nenehno menjavajo položaje: tiste na zunanji strani se pridejo pogret v notranjost in obratno. Taktiko ogrevanja uporabijo tudi **pri obrambi** panja. Ko vdre v panj izvidnik sršenov, ga hipoma obkoli na stotine čebel. Ropar se pregreje in umre. Če bi namreč ušel, bi sporočil drugim sršenom, kje je panj, in takrat gorje čebelam.

Hlajenje

Če postane poleti v panju prevroče, nekatere čebele pršijo vodo, druge pa se postavijo v vrste in mahajo s krili ter tako delujejo kot živi ventilator. Čebele poznajo preproste in hkrati najboljše tehnološke rešitve, saj kot pravi inženirji vedo, da izparevanje vode skupaj z zračenjem učinkovito ohlaja prostor.

Pri rojenju del čebelje družine ostane v panju, del pa si poišče nov dom.

Anton Komat

Pokaži mi jezik!

Žabe, ki imajo jezik, ga uporabljajo za lovljenje plena. Nekatere pa jezika sploh nimajo, zato lovijo kar s sprednjimi kraki. Tiste »jezičnice« v manj kot sekundi jezik iztegnejo, ujamemo plen in ga pohrustajo. Pri tem pa imajo oči zaprte! Žaba namreč ne žveči z usti, pač pa z odpiranjem in zapiranjem oči. Nekatere žabe imajo tudi zobe, s katerimi držijo plen, dokler še miga.

Kaj ti bo tako velik kljun?

Morda se na prvi pogled zdi, da greben na kljunu ne more biti nič kaj priročen, še manj pa uporaben. Pa se vseeno pri **kljunorožcu** prav vse, vključno z imenom, vrti okrog kljuna. Prve raziskovalce je njegov greben spominjal na kravji rog – zato ime kljunorožec. Nekatere vrste (znanih je več kot 50) imajo votel greben, ki jim omogoča glasnejše oglašanje, spet pri drugih pa roževinasti greben samcem pride prav pri paritvenih bojih v zraku.

Zakaj imaš tako velike oči?

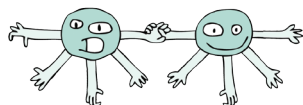
Oči nekaterih **kačjih pastirjev** imajo lahko celo 30.000 leč (ti in jaz imava v vsakem očesu samo po eno), pa so vseeno bolj kratkovidni od človeka. Zato pa vidi-jo vse okrog sebe, medtem ko je naše vidno polje za polovico manjše. Pa ne samo to: zazna-vajo tudi ultravijolične barve, ki jim pri lovu pridejo še kako prav. Njihovih prehranjevalnih navad pa se lahko veselimo tudi ljudje, saj kačji pastirji zelo radi jedo nam ne preveč ljube komarje.

Riba, ki bode

Skati so daljni sorodniki morskih psov, vendar po videzu bolj kot na ribo spominjajo na leteči krožnik, od spodaj pa na duhca. Pa so vseeno ribe – nekatere vrste se skozi vodo premikajo z valovanjem celotnega telesa, druge pa plavuti uporabljajo podobno kot ptiči krila. Najraje se zadržujejo na morskem dnu, pred plenilci in plenom pa se radi skrijejo tako, da se zakopljejo v pesek. Če po nesreči stopimo na njih, nas lahko nekateri skati v obrambi zbodejo s svojim trnom, ki ga imajo v repu.

Mojca Grce

Hoja po vodi,

Saj po vodi ni mogoče hoditi! Vsa telesa, ki so gostejša od vode, potonejo. Res je, da mi ne moremo korakati po vodi, toda za nekatere vrste žuželk, pravimo jim vodni drsalci, je to način življenja. Videli boste, da tudi manjši kovinski predmeti, ki bi morali po vseh pravilih potoniti, lahko tako kot drsalci plavajo na vodi. Skrivnost je v nenavadni lastnosti vode – površinski napetosti.

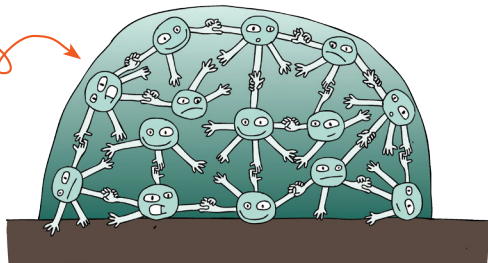

Vodni drsalc izkorišča površinsko napetost vode in hodi po njej.

Voda

Sestavljena je iz **drobcenih molekul H_2O** . Te so tako majhne, da jih z navadnim mikroskopom sploh ni mogoče videti. V kapljici je molekul toliko kot zvezd v vesolju! Molekule vode pa druga na drugo delujejo s privlačno silo, kot bi se med seboj rahlo držale z drobcenimi ročicami. Sila je seveda majhna, a ker je molekul veliko, jo lahko celo opazimo. Prav **zaradi te sile ima namreč voda gladino in tvori kapljice**.

Kapljica vode

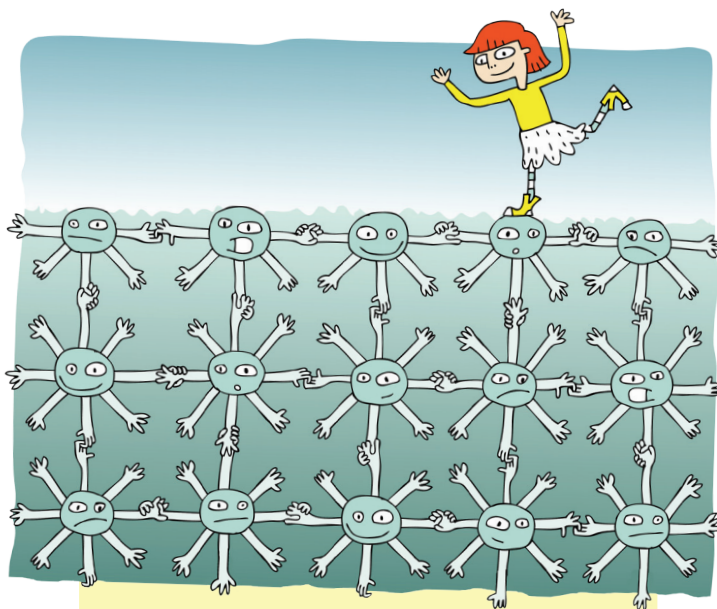

Molekule

Vsako molekulo v vodi druge molekule **enakomerno vlečejo v vse smeri** in se z njo nič ne zgodi. Toda molekula, ki je na površju, nad sabo nima drugih molekul, zato čuti le silo molekul pod gladino. Te jo vlečejo navzdol oziroma navznoter in je ne izpustijo. To silo čutimo, če hočemo iz vode potegniti kapljico. Pomoči konico prsta v vodo in ga počasi povleci iz nje. Najprej bo med prstom in gladino nastal nekakšen **vodni stebriček**. To je zaradi molekul, ki svojih sosed na gladini ne izpustijo kar tako. Ko pa boš premagal njihovo silo, se bo ustvarila kapljica. Molekule iz njene notranjosti povlečejo namreč tiste na površju navznoter in oblikujejo se bolj ali manj pravilna kroglja – **kapljica vode**.

Hoja po vodi

Nekaj podobnega velja, če na vodno gladino pazljivo položimo manjši predmet, na primer sponko. Vodna gladina se vede kot **opna balončka** in se samo nekoliko ukrivi, raztrga pa ne. Zato lahko vodni drsalci stojijo in se premikajo po vodi, na čemer temelji tudi naš prvi poskus.

Molekule vode med seboj delujejo z majhno silo, kot bi se držale z ročicami. Na molekule pod gladino delujejo sile enakomerno v vse smeri, molekule na gladini pa vlečejo druge molekule le navznoter.

motor na milo

PLAVAJOČA SPONKA

Potrebuješ:

- sponko za papir
- vilice
- posodo z vodo

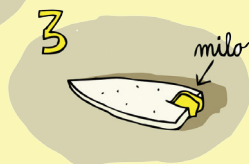

POSTOPEK

Sponko položi na vilice in te počasi potopi. Z malo vaje ti bo uspelo, da bo sponka ostala na gladini. Poglej sponko od strani. Videl boš, da je gladina okoli nje napeta kot opna. Če se s prstom dotakneš sponke, se bo v hipu potopila.

Na podoben način lahko poskusiš za plavanje navdušiti še druge manjše kovinske predmete, na primer iglo, risalni žebliček ...

ČOLNIČEK NA MILNI POČON

POSTOPEK

Stiropor z nožem oblikuj v obliko čolnička. Na širšem, zadnjem delu čolnička naredi tanjšo zarezo in vanjo zatakni manjši košček mila. Če delaš z leseno ploščico, moraš čolniček oblikovati z žago. Tako narejen čolniček z milom položi na vodo. Zgodi se nekaj presenetljivega. Čolniček začne kar sam od sebe pluti!

Zakaj je tako?

Milo zmanjšuje površinsko napetost vode ob zadnjem koncu čolnička, zato ga molekule vode na sprednjem delu vlečejo naprej.

Potrebuješ:

- kos tanjšega stiropora ali tanko leseno ploščo
- nož ali žago
- košček trdega mila
- večjo posodo z vodo

S prijatelji lahko naredite več čolničkov in z njimi tekmujete, kateri bo prej preplul kad ali kako drugo vodno površino.

Andrej Guštin

ogrožene živali

Lemurji spadajo med prvake (primati). So drobne, z dlako poraščene polopice z dolgim repom in velikimi očmi. Poznamo veliko vrst lemurjev, večina je ponočnjakov in živijo na drevju.

Lemurji

osebna izkaznica

Ime:	obročastorepi makiji
Razred:	sesalci (Mammalia)
Red:	primati
Teža:	od 2,5 do 3,5 kg
Družina:	lemurji
Dolžina:	od 39 do 46 cm
Dolžina repa:	od 56 do 62 cm
Življenjska doba:	od 16 do 19, v ujetništvu do 27 let
Razširjenost:	Madagaskar

murjii

Mi se imamo radi.

Obročastorepi makiji

so vrsta lemurjev, ki živijo večinoma na tleh in so dejavni podnevi. Ime so dobili po repu s črnimi obroči, ki ga dvignejo, da se vidi, kje so. Živijo samo na otoku **Madagaskar** pred vzhodnoafriško obalo in so ogroženi. Spoznamo jih po značilnem obročastem repu in velikih zlatorjavih očeh, obkroženih s črnimi lisami. Najraje jedo sadje, cvetove in listje.

Poglejte, tole je moj rep.
Morda niste vedeli,
da je daljši od mene.

Obročastorepi makiji živijo v tropih,
ki štejejo za en razred članov. Jedro
sestavljajo samice z mladiči. Ko
samčki odrastejo, morajo oditi.

Imajo razmeroma
velike oči in vidijo
tudi ponoči.

Na Madagaskarju živijo še druge vrste lemurjev, na primer::

rdečečopasti lemur

indri

Hooopla.
Kakšen skok!

Ta vrsta opic spretno skače z drevesa na drevo, a se veje ne more oprijeti z repom, kakor to počnejo nekatere njim sorodne opice.

Največji plenilci lemurjev so **fose**. Lovijo jih tudi kanje, večji udavi in celo domači psi in mačke.

Ali veš?

- Predniki obročastorepih makijev so prišli iz Afrike na plavajočih deblih ali vejah pred 35 milijoni let.
- Na otoku skoraj niso imeli plenilcev in so se uspešno namnožili.
- Odrasle opice tehtajo do 3 kg, njihov rep pa je veliko daljši od telesa.
- Samica je breja od 3 do 4 mesece in skoti po enega (redko dva) mladiča, ki na začetku visi na prsih, kasneje pa ga mama nosi na hrbtu.
- Živijo v skupinah, ki jim vladajo samice.
- Obročastorepi maki se z zadnjico drgne ob drevo in tako pusti svoj vonj kot sled za druge lemurge.
- Samci imajo v obdobju parjenja »smrdljive« boje za samice. Z zapestji in repom si namreč dražijo smradne žleze pod pazduhami in ob zadku, potem pa s smradom poskušajo odgnati tekmece.
- Makiji se radi nastavljajo soncu.
- Največji sovražnik makijev je človek, ki uničuje njihov življenjski prostor.

Maja Bajželj

Anton Komat,

svobodni raziskovalec

Njegov poklic je iskanje resnice. Je ekolog od glave do pete. Resnico lahko išče samo kot svobodni raziskovalec, ki ob svojem delu združuje spoznanja vseh znanosti. Išče jo s čudenjem in pozornim opazovanjem vsega, kar ga obdaja. Svoja bogata spoznanja širi med ljudmi: predava, piše knjige in članke, soustvarja filme. Zdi se, da Anton Komat vé vse o vsem. Pogovarjali smo se o najpomembnejših problemih človeštva in kaj moramo narediti, da bomo živeli bolje.

RAZISKOVALEC ŽE KOT OTROK

Njegov prvi učitelj je bil dedek. Skupaj sta se sprehajala po naravi in se navduševala nad vsem, kar ju je obdajalo. Dedove zgodbe so spodbujale njegovo domišljijo in želel je vedeti še več. V šoli nikoli ni bil preveč srečen, saj pravi, da ni mogel svobodno razmišljati in se učiti tistega, kar si je želel. A to ne pomeni, da ni bil vedoželjen. Nasprotno, bil je radoveden. Danes, ko si lahko skoraj vse ogledamo na internetu, pozabljamo občudovati svet okoli sebe. Toda svet na internetu ni resničen, poudarja Anton Komat.

SVOBODNJAK

Kmalu je ugotovil, da živimo v svetu laži. Vedel je, da resnice ne more poiskati niti kot zdravnik niti kot geolog, biolog, kemik ali fizik. Pri delu ga vodi domišljija, podobno kot umetnika. Opozarja, da naš planet uničujemo zaradi razvajenosti in zato, ker smo pozabili, kaj je najbolj pomembno za naše preživetje. Njegova ideja so tudi šolski vrtovi, v katerih učenci spoznavajo naravo in se čudijo.

»Hotel« za žuželke

V rastlinjaku

ŽIVETI MORAMO TAKO, KOT ŽIVI STAR GOZD

»Ekologija ni ločeno zbiranje odpadkov, ugašanje luči in varčevanje z vodo,« nas je presenetil. »Ekologija je odnos do celotne narave.« Torej do vsega, kar nas obdaja. »Narava ni zbirka predmetov ali surovin, ki jih uporabimo za industrijo, ampak zrcalo človekove dejavnosti. Uničeni gozdovi, travniki in reke so zrcalna podoba tistega, kar je v ljudeh.« Človeška družba bi morala biti podobna staremu gozdu, v njem namreč ni odpadkov. »Vsak list, ki odpade z drevesa, se reciklira. Življenje v gozdu je uravnoteženo že milijone let.« Gozd je tudi samozadosten. Njegovi prebivalci ne zahtevajo dobrin iz drugih gozdov, tako kot človek zahteva hrano ali izdelke z drugih celin.

DELOVATI »NA SONČNI POGON«

Anton Komat pravi, da bi morali delovati na sončno energijo: »Krava »na sončni pogon« ima štiri noge, glavo in rit. Pase se na pašniku in iztreblja na isti pašnik, to je reciklaža. Krava, ki se sprehaja po travniku, se počasi debeli. Toda človek hoče, da se zredi čim hitreje. Zato jo zapre v hlev in ji omeji gibanje. Ker je krava zaprta, mora človek opraviti vse tisto, kar je prej naredilo sonce: pokositi travo, jo obrniti, posušiti in pripeljati do kravjega gobca. Potem mora odpeljati še gnoj. Za vse to pa

potrebujemo ogromno nafte, ki je bo nekoč zmanjkalo.« Ugotavlja, da bi morali osnovne vire za preživetje, ne samo hrano, ampak tudi orodja, pridelati in izdelati v lokalnem okolju. Pot od vil do vilic, torej od kmeta do meščana, mora biti čim krajša. To pomeni, da je hrana bolj sveža in okusna, hkrati pa za prevoz do trgovine porabimo manj goriva, torej manj onesnažujemo okolje.

UČIMO SE OD NAŠIH PREDNIKOV

Danes pozabljamo, da so vse, kar imamo, ustvarili naši predniki. Zato Anton Komat opozarja, da moramo stara znanja spoštovati, se iz njih učiti in jih z novimi spoznanji nadgrajevati. Spet se moramo naučiti, kako izdelati blago in narediti obleko ter kako pridelati hrano na domačem vrtu. To je osnovno znanje za preživetje, na katero smo že pozabili. »Z računalnikom ne moremo preživeti, z njim si lahko samo pomagamo,« opozarja neodvisni raziskovalec.

»Narava ni neskončen vir dobrin, ki jih lahko uporabimo in predelamo v odpadke. Narava je umetnina, ki jo lahko samo spoštujemo in se iz nje ogromno naučimo,«

nam ob koncu prijetnega druženja sredi domačega vrta na srce položi mož, ki je udobno življenje v službi zamenjal za poklic svobodnega raziskovalca.

Matej Zalar

ta mesec

OPAŽUJEM IN RAZISKUJEM

SEPTEMBER

oktober

Ajda cveti, ajda zori

Ajda je stara kulturna rastlina, ki cveti od poznega poletja do zgodnje jeseni. V tem času se na cvetočih ajdovih poljih pasejo čebele, zeliščarji pa nabirajo ajdove liste in cvetove za zdravilni čaj. Ajda dozori oktobra. Iz njenih semen meljemo moko ali pa jih luščimo, da nastane ajdova kaša.

Lastovke se selijo

Kmečke lastovke se pripravljajo na selitev v Afriko. Zbirajo se v jate in posedajo na daljnovodih. V približno šestih tednih bodo preletele okoli deset tisoč kilometrov. Da lahko preživijo naporno selitev, morajo imeti obilno zalogo maščobe, zato v tem času zelo veliko jedó.

Cvetje v jeseni

Na gorskih tratih množično zacveti **močvirska samoperka**. To nežno cvetlico z nenavadnimi belimi cvetovi imenujejo tudi kristusove srajčke. V nižinah jo najdemo na močvirnatih tleh. Samoperka ima naslovno vlogo v znameniti kmečki povesti Ivana Tavčarja *Cvetje v jeseni*.

Gobje bogastvo

Septembra v gozdu in na travniku požene mnogo različnih gob, posebej, če je veliko dežja in sonca. Če smo pozorni, jih lahko na enem samem sprehodu naštejemo na desetine. Sezona nabiranja gob je na vrhuncu in gobarska društva po vsej Sloveniji prireajo razstave gob. Oglejmo si katero od njih!

Trgatev

Trgatev je v naših krajih praznik, ob katerem se zberejo sorodniki in prijatelji, da bi v vinogradu obrali zrelo grozdje. Obrano grozdje stisnejo v stiskalnici, da nastane slahek grozdni mošt, ki se bo v sodih sčasoma spremenil v vino. Domači pripravijo za trgače obilno pojedino s potico in lanskim vinom.

Pozor, pelinolistna žvrklja!

Pelinolistna žvrklja ali ambrozija je invazivna tujerodna rastlina, ki se v zadnjih desetletjih množično širi ob cestah in železniških progah, po gradbiščih in njivah. Njen cvetni prah je glavni povzročitelj jesenskega senenega nahoda. Če naletimo na žvrkljo, jo populimo, še preden dozori jo semena!

Jelenov ruk

V gozdovih se razlega jelenje rukanje, mogočni in doneči glas jelenjih samcev v času parjenja. Z rukanjem jelen zbira svoje samice – košute – in dokazuje drugim samcem svojo moč. Jeleni skušajo pridobiti čim več samic tudi s šopirjenjem in v medsebojnih bojih.

Začetek jeseni

Jesen se letos začne 22. septembra. Na ta dan, ki ga imenujemo **jesensko enakonočje**, je Sonce na nebu točno nad ekvatorjem. Dan je približno enako dolg kot noč. Dnevi bodo jeseni še naprej vse krajši, do prvega zimskega dne, ko bo noč najdaljša in dan najkrajši. Pozanimaj se, kdaj bo to!

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

Tinka Bačič

Velika planina

Zime so na Veliki planini lepe, a pogosto ostre kot britev. Maja travniki spet ozelenijo, med redkimi zaplatami snega poženejo cvetlice, v ozadju pa se bleščijo še pobeljene Kamniško-Savinjske Alpe. Manjkajo samo še pastirji s kravami, ki pridejo konec junija in ostanejo do septembra. Jih bomo še ujeli?

Velika planina je lepa tudi, ko se spusti megla.

Velika planina

Obdaja jo več planin

Nekoč je imela vsaka vas svojo pastirsko skupnost – rekli so ji *pvaninšna* – in svojo planino. Zato Veliko planino obdaja več drugih: Mala, Gojška, proti severu sta planina Dol in planina Konjščica, na jugu pa Kisovec. Največ krav se pase na Veliki planini, kar 300 jih je danes. Do tja je najkrajša pot s planine Kisovec in čez Malo planino. Kar tri ure dolga pot pa vodi iz doline Kamniške Bistrice z izhodiščem pri spodnji postaji žičnice. Če začnemo v Stahovici, pa sledimo skoraj štiri ure dolgi starodavni poti pastirjev, po kateri so gnali živino. No, lahko se tudi preprosto usedemo v gondolo in na sedežnico. Kot bi mignil, smo na Zelenem robu.

Pravljično pastirsko naselje s kapelo Marije Snežne v ozadju

Pravljično pastirsko naselje

Okoli Zelenega roba se razprostira turistično naselje, kjer lahko prespimo skoraj tako kot pastirji. Mi pa smo se kar čez najvišji vrh Gradišče (1666 m) podali do pastirskega naselja v osrčju planine. Zdi se kot v pravljici. Pod nami so po zeleni preprogi razmetane lesene hiške, med njimi je v globelih nekaj napajališč za krave, na robu planine pa stoji lesena cerkvičica, ki močno spominja na pastirske bajte. Kapela Marije Snežne. Pastirsko naselje so med drugo svetovno vojno požgali, a kmetje so postavili nove koče. Zato so zdaj večinoma oglate, ne več okrogle kot nekoč. Edina, ki je še enaka kot pred sto in več leti, je Preskarjeva bajta, v kateri je danes muzej.

Vonj po dimu v Preskarjevi bajti

O življenju pastirjev nam je pripovedoval Žan Potočnik. Šestnajstletnik poleti ne gre na morje. Ostane na Veliki planini in pase ter sprejema goste v Preskarjevi bajti. Danes je to ena najmanjših koč. Ker nas je tudi sredi poletja presenetil mraz, je Žan najprej zakuril odprto ognjišče in v koči je prijetno zadišalo po dimu. Dimnika ni, v stropu je le premična skodla (lesen strešnik), da se je dim vsaj malo pokadil iz male izbe. Pastirjeva soba je kvadratna, meri štiri krat štiri metre. Poleg ognjišča je samo še pograd s slamo, ob stenah pa so police s potrebščinami za sirjenje in lončenimi latvicami za kisiranje mleka. Zaradi do tal segajoče strehe je z zunanje strani bajta vseeno videti velika: pokriti predel med streho in izbo je lopa za živino. Ponoči se je lahko tja stisnilo tudi po pet

Žan Potočnik ob ognjišču v Preskarjevi bajti

krav. Vsaka bajta ima tudi manjše dvorišče, ki mu pravijo osek. Obdaja ga plot, ki je bil nekoč vedno kamnit, zdaj pa je čedalje večkrat lesen.

Preskarjeva bajta je stara skoraj sedemdeset let.

Divje življenje na mirni planini

Krave še danes na planino ženejo konec junija. Največji kravi (ta zvončasti) so pripeli kravji zvonec in jo okrasili s cvetjem. Pastir si je oprtal koš z nujnimi potrebščinami in s pomagачi so zgodaj zjutraj krenili na štiri ure dolgo pot. Na planini so ostajali tri mesece. Prva molža je bila že ob treh zjutraj, druga opoldne in tretja zvečer. V vmesnem času so izdelovali maslo, kislo mleko in sir ali urejali okolico planine. Mirno življenje so jim kratile nevihte in zveri – volkovi in divji prašiči. Pa tudi divji mošje, ki naj bi ugrabljali teličke in divje babe, ki naj bi molzle krave.

Pastir

Še danes srečamo pastirja, ki je oblečen enako kot pred več kot sto leti. Obut je v lesene cikle, s kakršnimi je prišel že iz doline. Volnene nogavice mu segajo do kolen, hlače z naramnicami malo pod kolena. Oblečeno ima še platneno srajco, na glavi pa klobuk s širokimi krajci za zaščito pred soncem in dežjem. Kadar je vroče ali dežuje, je ogrnjen s *pwajšem* (plaščem) iz lipovega lubja. Čez rame mu visi usnjena bisaga, okoli vratu pa lepo okrašen pastirski rog, s katerim so nekoč opozarjali na volkove. Vsak pastir je imel tudi stol za molžo in morda še dvonožni stol. Ta precej zabavni izum so uporabljali ponoči, kadar so bile krave na prostem, in so zato morali stražiti pred volkovi. Takoj ko je pastir zakinkal ... se je zvrnil in prebudil.

Krave se sredi dneva pasejo daleč naokoli.

Nujno na kislo mleko!

Jedli so preprosto, a lačni niso bili. Sem in tja so iz doline dobili kakšen priboljšek, sicer pa so večinoma mlatili mlečno kašo, skuhano na ognjišču, ajdove žgance ali krompir z ocvirki in seveda mlečne izdelke, ki so jih sami delali. Še posebej radi so imeli *masovnek*, je kar zacmokal tudi Žan: jed iz kuhane smetane s koruzno moko. Seveda lahko v pastirskih bajtah in tudi v planinskih kočah poskusimo marsikatero dobroto! Pili so čaje, saj je bilo rožic na planini vedno dovolj, po vodo pa so šli kar v jamo Vetrnico nedaleč stran. Na dnu jame se je namreč do poznega poletja ohranil sneg, ki so ga v kočjo pritovorili v lesenem škaflu.

Trnič

Ena največjih posebnosti Velike planine je *trnič*. Sir iz soljene sveže skute. Danes ga zna na Veliki planini narediti samo še gospa Rezka, mladi pa se te umetnosti šele učijo. Ko ga oblikujejo, je velik za pest. Okrasijo ga s *pisavo*. To je umetno izrezljan lesen kos, s katerim v sirček vtisnejo vzorec. Potem ga morajo sušiti vsaj štirinajst dni: sir medtem otrdi in se precej zmanjša. Lahko je za okras ali pa ga naribajo kot parmezan.

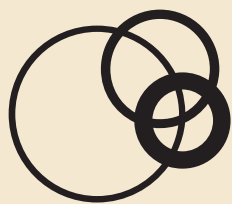
Trnič je razstavljen v Preskarjevi bajti.

Matej Zalar

Pelji starše na izlet

- Velika planina
www.velikaplanina.si

Še danes se po planini potika pastir, oblečen enako kot pred sto leti.

ŠO LA LA!

Novo šolsko leto prinaša same carske zadeve! Preveri!

LG
Optimus L3
89€

NOKIA
Asha 206
49€

DA TE
SEZUJE

**SIMPL
KIDZ**

PAKET ZA VSE, KI BOSTE
SPREMENILI SVET

DARILO OB NAKUPU!
Vrečka za copate SIMPL KIDZ

Navedena cena vključuje telefon in paket SIMPL KIDZ SIM. Paketi SIMPL KIDZ so na voljo samo na Si.mobilovih prodajnih mestih. Vse cene so v EUR in vključujejo DDV. Več na www.simobil.si in na 040 40 40 40.

simobil.si

fotografija
meseca

Žabe so dvoživke. Najmanjše odrasle žabice merijo komaj centimeter, nasprotno pa je največja žaba na svetu kar 40-krat daljša od žabice na sliki.

Na vprašanja odgovarja
Maja Stopar, dr. vet. med.

Imam kužka. Zanima me, kako naj ga navadim, da bo na sprehodu hodil ob nogi. Prosim, odgovori mi!

Kristina, 10 let

Kristina, pri pravilni hoji gre vedno za vprašanje, kdo je glavni in ne le, zakaj kuža ne hodi ob nogi. Če nas pes sprejema kot nadrejene, bo hodil za nami, nikoli ne bo vlekel povodca pred nami. Kako tesno ob nogi naj hodi, pa je drugo vprašanje. Včasih si ljudje želijo popolnost; da pes hodi tako blizu, da se jih skoraj dotika. Precej bolj pomembno je, da je kuža ob nas ali nekoliko za nami, nikakor **ne sme vleči**, torej povodec nikoli ne sme biti napet. Do tega boš prišla **z doslednostjo** in položajem, ki si ga boš pridobila v očeh psa. V pomoč sta ti lahko **pravi povodec in nasvet dobrega poznavalca vedenja in vzgoje psov**. Toplo ti priporočam, da poiščeš nasvet pri njem, le tako boš na pravi poti, da s kužkom postaneta usklajen par.

Dragi dr. Vetko! Prosim, da objaviš moje pismo. Dobil bom morskega prašička. Ne vem, kako se skrbi zanj in ali smrdi. Kaj je in do katerega leta živi? Koliko lahko največ zraste?

Lepo prosim, da objaviš moje pismo, saj sem ti že dvakrat pisal, a na žalost nisi odgovoril. Zelo bom vesel, če mi boš odgovoril. Lep pozdrav in hvala že vnaprej.

Jurij, 11 let

Jurij, morski prašički so simpatični mali glodavci. Ne zrastejo prav veliko (gotovo pa ne kot pravi prašički!), kakšen kilogram je kar največ, kolikor dosežejo. Živijo lahko tudi do 8 let. Niso zahtevne živalce, kot pri vseh glodavcih prej velja, da so bolj skromni. Potrebuješ **primerno kletko**, ki jo lahko postaviš v miren prostor v hiši, brez prepiha. Najraje jedo **seno**, to je zanje osnovna hrana. Poleg tega mu ponudi posebej za morske prašičke pripravljeno uravnoteženo **krmno mešanico**, ki je obogatena z vitaminom C (tega morski prašički sami ne morejo proizvajati!). Dvakrat na dan naj dobi še **svežo zelenjavo in sadje**, izogibaj pa se stročnicam in drugi zelenjavi, ki močno napenja, ter eksotičnim vrstam sadja in tistemu, ki vsebuje veliko sladkorja. Radi jedo in grizljajo tudi liste in vejice dreves in grmičevja, na primer jabolane, hruške, leske ali ribeza. Ponujeno sadje in zelenjava morata biti vedno osušena in sobne temperature. Mokra ali hladna bosta povzročila močno napenjanje in drisko, ki sta lahko celo usodna za živalco. Morski prašički smrdijo, če nisi skrben pri čiščenju kletke. Če jo redno čistiš in nastiljaš, prav nič ne smrdijo. Vse je odvisno od tebe!

Dragi dr. Vetko!

Zate imam dve vprašanji.

Moja zlata ribica plava hrbtno in ne vem, zakaj. Kako ji lahko pomagam?

Zlato ribico bi rad iz akvarija premestil v ribnik. Ali je to varno za mojo zlato ribico?

Že vnaprej hvala za odgovor!

Matic, 10 let

Dragi dr. Vetko!

Ali se havanski bišon dobro razume z morskimi prašički? Že vnaprej hvala za odgovor.

Brina, 8 let

Matic, to, da ribica plava hrbtno, je zelo slab znak. Pomeni, da ima verjetno eno od bolezni, ki vplivajo na zračni mehur in ne more več uravnavati svojega položaja v vodi. Običajno po tem, ko začnejo tako plavati, ne živijo več prav dolgo ... Premestitev zlatih ribic v ribnik je seveda mogoča, običajno je zanje prav blagodejna in celo veliko bolj zrastejo, kot bi v akvariju (Saj govoriš o zasebnem ribniku, kajne?! V naravno okolje namreč tujih vrst ne smemo vnašati!). **Pogoj je, da je ribnik primeren za naselitev ribic** (prava kakovost vode, dotok kisika, prave rastline ...) in da je zaščiten pred mačkami in pticami, ki bi lahko napadale ribice. Običajno se nad ribnik namesti gosta mreža in tako prepreči dostop omenjenim plenilcem. Sicer pa so za ribnik zelo primerne druge vrste ribe, zelo podobne in sorodne zlatim ribicam, rečemo jim koi krapci.

Brina, noben kuža ni kar naravni prijatelj druge vrste živali ali pa naravni sovražnik druge živalske vrste. Veliko je odvisno od tebe. To, da morski prašiček in kuža sobivata, je pač dejstvo, in pes, ki je primerno socializiran in podrejen, bo to sprejel. Morda ne bo nikdar pustil, da morski prašički spiyo z njim na njegovem ležišču, a normalen in miren odnos do njih bi moral vendarle imeti. Seveda pa velja, da jih, predvsem **na začetku, nikoli ne pusti samih**, in psu jasno pokaži, da zate neprimerno vedenje ne bo sprejemljivo ... Pes mora vedeti, kaj se sme in kaj ne. Počasi in z majhnimi koraki, pa boste srečno zaživel v isti streho, o tem sem prepričana.

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na **moj.planet@mkz.si**. Če je objavljeno tvoje pismo, nam čim prej pošlji svoj naslov, da ti pošljemo nagrado!

Dr. Vetku lahko zastavite vprašanje tudi na spletnih straneh **www.mladinska.com/mojplanet**.

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Odpadki – moje

Naj se s tem pohvalim ali zgrozim? Ko mene več ne bo, bodo za menoj ostale pločevinke, majice iz umetnih vlaken, bančne kartice, avto, baterije in plastične igrače, ki se kljub pravilnemu odlaganju in reciklaži ne bodo razgradile kar nekaj dolgih let. Kaj pa s tistimi odpadki, ki po zabavi ali pikniku v naravi ne bodo našli svojega konca v zbirnih centrih? Bodo potrebovali še nekaj 100 let, da bodo izginili?

Najbolj grozni odpadki

Zame so grozni odpadki tisti, s katerimi se lahko poškodujem. Ni bolj groznega od koščkov stekla na rečnem bregu, ki jih lahko pohodim jaz ali moji kučki. Moj prijatelj vedno trdi, da so najbolj grozni odpadki tisti, ki zelo smrdijo. Očitno ima občutljiv nos. Moja teta se vedno jezi, kadar ji smetarji noče-

jo odpeljati smeti, ki jih je zložila v smetnjak. Zanj so ti odpadki najbolj grozni. Ne zaveda se, da jih niso odpeljali zato, ker jih je uvrstila v napačen zabojnik. Kaj meniš, kakšen bi bil odgovor narave na isto vprašanje?

Najbolj smrtonosni odpadki

Za naravo so zagotovo najbolj grozni odpadki tisti, ki ubijajo. Plastične vrečke, ki zadušijo želve, ostanki vrvi in mreže, ki ujamejo delfine, ostanki avtomobilov, na katerih si noge poreže divjad, škropiva in druga kemična sredstva, ki zastrupljajo ekosisteme in naravo na skrit način. Smrtonosne so tudi spojine, zaradi katerih ribice spreminjajo svoj spol, in prav takšen učinek imajo ulične svetilke, zaradi katerih se nočni metulji ne parijo. A o tem kdaj drugič.

Najbolj nesmiselni odpadki

To so odpadki od predmetov, ki sploh niso za v smeti. Stvari, ki smo se jih le naveličali ali prerasli, se najlažje znebimo tako, da jih odvržemo. Potrošniški način življenja zahteva, da čim več kupujemo, čeprav veliko stvari sploh ne potrebujemo. Ob nakupu nam jih zapakirajo v veliko embalažo iz stiropora in dajo v lepo kartonasto škatlo ter na koncu vse še potopijo v veliko plastično vrečko. Spet en kup stvari, ki jih bomo ob prihodu domov le vrgli stran!

sledi v prihodnosti

Kaj naj torej naredim?

Ustavi neustavljivo željo po »imeti zdaj«. Kupi le tisto, kar resnično potrebuješ. Čim več uporabnih stvari podari ali si jih izposodi. Tudi z nakupom rabljenih stvari ustavljaš rast nepotrebnih odpadkov. V trgovino hodi s svojo nakupovalno vrečko iz blaga in prijazno zavrni vsako plastično, ki ti jo ponudijo. Pij vodo iz pipe, natoči si jo v posodo, ki jo boš uporabil večkrat. Kupuj čim manj plastičnih predmetov, raje jih nadomesti z drugimi materiali. Količino svojih odpadkov

poskusi čim bolj zmanjšati, nastale odpadke pa odlagaj pravilno. Bodi dober zgled svojim družinskim članom in prijateljem – z lastnimi dejanji poveš največ. Ne pozabi tudi na kupovanje pri lokalnih pridelovalcih – njihovi izdelki potrebujejo manj embalaže.

Kakšne odpadke ustvarjajo živali?

Živali v naravi lulajo in kakajo, pustijo rogove in odvečno dlako ... Ne uporabljajo plenice, zapakirane hrane, plastičnih igračk in prevoznih sredstev. So del narave in živijo tako, da ji ne škodujejo. Naši ljubljenci so že »malo pokvarjeni«, saj je njihova hrana v pločevinkah ali plastičnih vrečkah, njihove kakce pobiramo in odmetavamo v zabojnike, igrajo se s plastičnimi igračami. Mi pa smo se odtujili od narave in jo s svojim načinom življenja obremenjujemo. Smo edina živalska vrsta, ki proizvaja izpušne pline in gore odpadkov.

PRIPRAVI DRUŽINSKI PROJEKT

Bodi pozoren na svoje odpadke. O njih se pogovarjaj s starši in skupaj poskusite ugotoviti, kako bi lahko njihovo količino in prostornino zmanjšali.

Urška Galien

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJE: DAMJAN STEPANČIČ

Kompas je merilna naprava, ki nam pomaga določiti strani neba. Te nam lahko posreduje na dva povsem različna načina. Najstarejša različica je magnetni kompas, ki nas s pomočjo Zemljinega magnetnega polja usmeri proti magnetnemu severu. Pojav, v katerem se opilki zaradi bližine magnetnega kamna naravnajo ob dolžini osi sever-jug, so poznali že stari Grki. Stari Kitajci so že v 11. stoletju uporabljali hitro gibljivo plavajočo kompasovo iglo, ki so jo v Evropi stoletja pozneje na novo odkrili in izkoristili v pomorstvu.

Kompas

Magnetni kompas

»Suhi« kompas, ki ga uporabljamo danes, vsebuje magnetno iglo, ki leži na navpičnem zobcu in je prosto gibljiva. Ta različica kompasa je najbrž nastala leta 1269, za izumitelja je obveljal italijanski pomorščak Flavio Gioia, a naj bi po zadnjih zgodovinskih raziskavah bil izmišljen oziroma naj ne bi nikoli zares živel. Bistveno izboljšavo tehničnega delovanja **kompasov** – še posebno **za jadrnice** – je omogočila zamisel koga drugega kot izumitelja za vse čase – **Leonarda da Vincija**. V kompas je vgradil tako imenovani »kardanski zgib«. Z njegovo pomočjo kompas ohranja vodoravno lego in **vselej kaže v smeri severa**, neodvisno od poševnega nagiba ladje ali smeri valovanja.

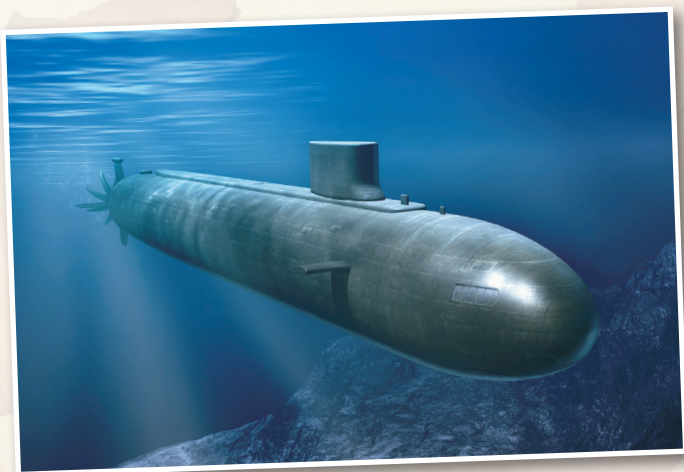
Od globine se zvrsti

Povsem drugačna različica kompasa je **girokompas**, ki ga sestavlja hitro vrtljivi **giroskop**, ki zmeraj ohranja svojo smer v prostoru, čeprav se vrtil. Zaradi vpliva krožnega gibanja Zemlje se postopno, najpozneje v 12 urah, **naravna ob dolžini Zemljine osi v smeri geografskega severa in juga**. Nanj ne vplivajo druga magnetna polja, kar je njegova

temeljna prednost pred magnetnim kompasom. Za patent je leta 1904 zaprosil nemški znanstvenik Hermann Anschütz - Kaempfe, ki je razvil girokompas, medtem ko je iskal zanesljiv način navigacije **podmornic** v smeri polarnega severa. Nemške podmornice so leta 1908 prve začele uporabljati girokompas. Njihov nepredušno zaprti jekleni trup je namreč onemogočal delovanje magnetnih kompasov.

Potujoči pol

Kompasova igla ne kaže vedno točno proti severnemu polu. Trenutni odklon magnetnih polov glede na geografska pola znaša približno 2000 kilometrov. **Magnetna pola** torej **potujeta**, in to opazno. Ladje, ki za navigacijo uporabljajo magnetni kompas, morajo tako redno posodabljati svoje pomorske karte. Strokovnjaki vanje vračunajo lego magnetnih polov za več let vnaprej.

Da Vinci Learning

MINI kviz

Obkroži pravilno trditev.

1.

Kompas je merilna naprava, ki nam pomaga določiti

- a) kakšno bo vreme
- b) strani neba
- c) položaj Lune glede na Zemljo

2.

»Suhi« kompas vsebuje

- a) živo srebro
- b) zlato iglo
- c) magnetno iglo

3.

Girokompas se vselej obrne v smer geografskega severa in je primeren

- a) za vojaška letala
- b) za ladje in podmornice
- c) za tabornike

FOTOGRAFIJE: WIKIPEDIA, SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJA: JAKA VUKOTIČ

ZA VEČ O KOMPASU PREKLOPITE NA TV-PROGRAM
DA VINCI LEARNING ali OBIŠČITE SPLETNO STRAN
<http://si.da-vinci-learning.com>.

VOLKOVI

12. del

LOJZE IN PETERŠILJ

IN ZDAJ BOVA PRIŠLA
DO VOLKA, TE GROZNE
ZVERI IZ RDEČE KAPICE.

NAJHUIŠA VRSTA ZVERI IZ
RAZREDA SEJALCEV JE NEDVOMNO...

...HOMO SAPIENS!

VOLKA SPOH NI!

GOTOVO GA JE
POZRLA RDEČA
KAPICA!

VOLK
ZAVAROVANA
VRSTA
CANIS LUPUS

UPRAVA
ZIVALSKEGA
VRTA

ZASKRBLJENA
SVA ZARADI
VOLKA.

ČE NAM
ŽELITE POMAGATI, SE
OBRNITE NA
NAŠEGA
VETERINARJA.

VETERINARSKA POSTAJA

V PRAVEM
TRENUTKU STE
PRIŠLI.
TEŽAVE
IMAMO.

ČE JE LE V
MOJI MOČI,
BOM
POMAGAL.

NAŠLI SMO JO NA
GOZDNI CESTI, POVOŽENO.
VISOKO BREJA JE
BILA. LE MLADIČKE
SMO REŠILI, ZA
ZDAJ.

IN KDO JIH
BO HRANIL?

KAKO SO
SRČKANI,
UBOŽČKI.

NIMAMO TAKE
SAMICE, KI BI
JIH DOJILA.
LE FORMULO
ZA POSEBNO
MLEKO, AMPAK...

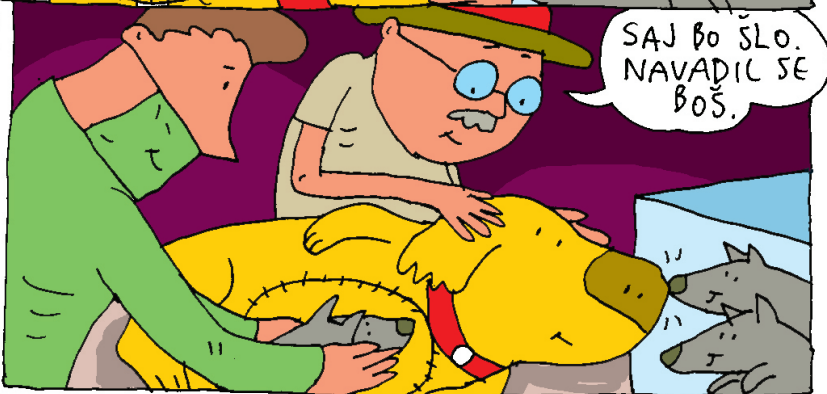
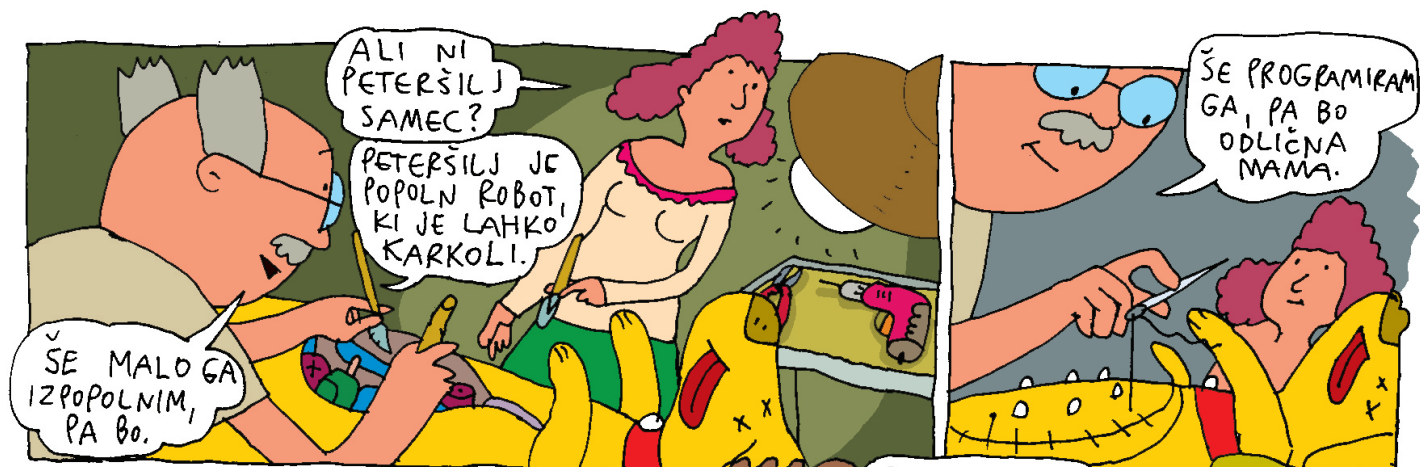
AMPAK TIGRA ŠE
NISEM VIDELA!

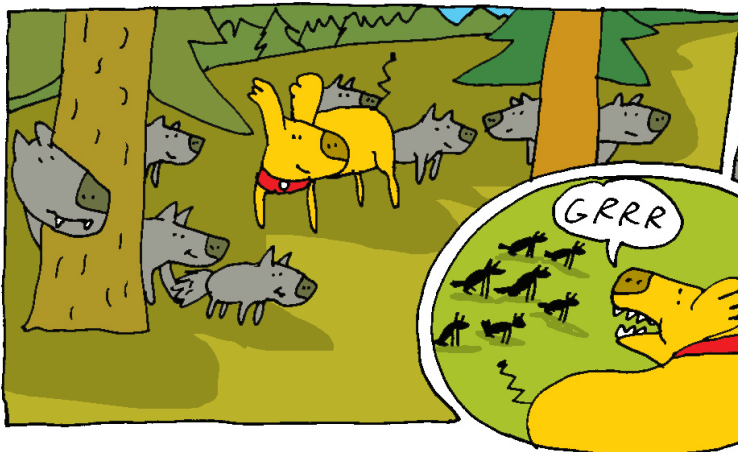
DELO
JE PRED
ZABAVO.

VIDETI
JE
ČUDNO,
AMPAK...

ČE POHITIM
MI BO USPELO ŠE
DANES. VI PA POSKRBITE
ZA UMETNO MLEKO.

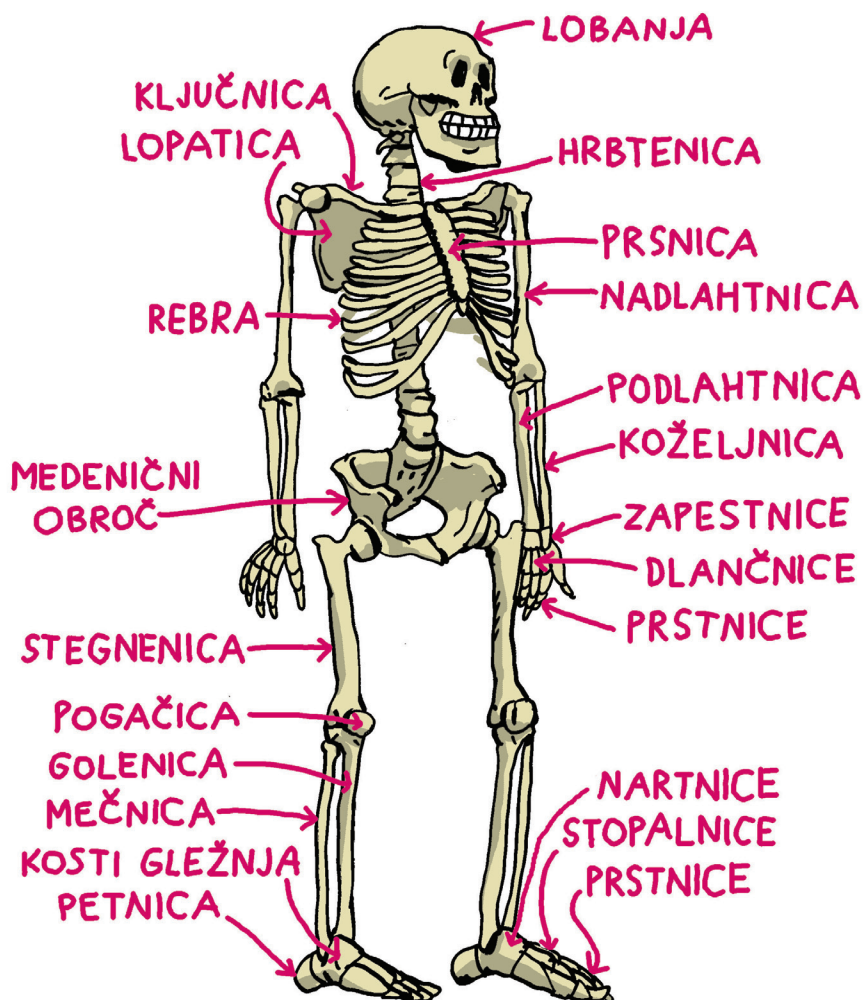

NAPISALA: NELI KODRIČ FILIPIČ, NARISAL: DAMIJAN STEPANČIČ

BO ŽE POZABIL.
ČAKAJO NAJNU NOVE
DOGODIVŠČINE.

OKOSTJE

Čeprav je okostje na prvi pogled togo, trdo, suho in precej podobno kamnu, je v resnici zelo živo, vlažno in prožno. V povezavi z mišicami človeku omogoča gibe, gibanje, svobodo. Okostje je tudi odlična zaščita. Dlan, ki so polne koščic in majhnih mišic, te varujejo pred močnim udarcem žoge. Lobanja kakor čelada ščiti možgane. Rebra, ki so podobna gnezdu, varujejo pljuča in srce.

Delitev skeleta

Človeško okostje ali skelet delimo na **osni** in **privesni** skelet. K osnemu skeletu spadajo lobanja, hrbtenica in prsni koš, k privesnemu pa ramenske in medenične kosti ter kosti zgornjih in spodnjih udov.

Lobanja

Med seboj trdno zraščene kosti lobanje ščitijo možgane in določajo obliko obraza. Edini gibljivi del lobanje je spodnja čeljustnica, ki je s sklepoma povezana z zgornjo čeljustnico. V možganskem delu lobanje imamo sedem kosti, v obraznem delu pa preostalih štirinajst.

V kosteh je živahno

Kosti so zgrajene iz trdne kostnine. V njih je polno krvnih žilic in živcev. Čeprav so porozne, se v njihovi notranjosti ves čas dogajajo imenitne stvari. V kosteh je kostni mozeg, v katerem nastajajo nujno potrebne krvne celice. Si predstavljaš, kakšni bi bili brez kosti? Počasni, mehki, polžasti.

Skelet trupa

Oblika hrbtenice spominja na **črko S**. Sestavljena je iz sedmih vratnih, dvanajstih prsnih in petih ledvenih vretenc. Pet križničnih vretenc je med seboj zraslih v križnico, štiri trtična vretenca pa so zraščena v trtico. Odprtine v vretencih sestavljajo hrbtenični kanal, ki varuje hrbtenjačo. Za prožnost hrbtenice skrbijo hrustančne ploščice med vretenci. Skelet trupa sestavlja tudi prsni koš z rebri in ploščato kostjo prsnico.

Skelet zgornjih udov

Ključnica in lopatica sta vrh skeleta zgornjega uda. Na lopatico se v ramenskem sklepu veže nadlahtnica. V komolcu se nadlahtnica stika s podlahtnico. Z njo sta prav tako s sklepom povezani podlahtnica, ki je na notranji – mezinčevi strani, in koželjnica, ki je na zunanji – palčni strani podlahti. Skelet zgornjih udov sestavljajo še kosti zapestnice, dlančnice in prstnice.

Skelet spodnjih udov

V skeletu spodnjega uda imamo kolčnico, ki skupaj s križnico tvori medenični obroč. Sledi jima stegnenica, na katero sta pripeti golenica in mečnica. V kosteh stopala imamo nartnice, stopalnice in, tako kot v rokah, prstnice.

Sklepi ali gibljivi deli okostja

Sklepi povezujejo kosti med seboj in omogočajo gibanje. Trdni sklepi, ki združujejo kosti lobanje, so negibljivi. Delno gibljivi sklepi med vretenci omogočajo, da se lahko priklonimo in spet vzravnamo. Prosto gibljivih sklepov je ogromno. Največ jih je na roki oziroma v dlani.

ILUSTRACIJA: DAMJAN STEPANČIČ, FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Zlom

Včasih se kakšna kost, čeprav je trdna, zlomi. Zdravniki zlomljene kosti naravnajo v naravni položaj in nato z mavčnim ovojem poskrbijo, da poškodovane kosti ne premikamo, dokler se sama ne zaceli.

Ali veš?

- V kosteh se skladišči za telo pomemben mineral kalcij.
- Najdaljša kost pri človeku je stegnenica.
- Najmanjše pa so ušesne kosti in kosti solznici.
- Stremence, koščica v ušesu, meri le pet milimetrov.
- Odrasli človek ima 206 kosti.
- Kost tehtajo približno 15% teže telesa.

Interesne dejavnosti

September in začetek šole sta čas, ko se odločamo, kaj poleg šole bomo še počeli. S tem nimamo v mislih druženja s prijatelji in brezskrbnega brskanja po internetu, ampak interesne dejavnosti. Eni se vpišejo v glasbeno šolo, drugi trenirajo kakšni šport ali grejo k tabornikom, tretje zanima kateri od krožkov ali jezikov, četrty preizkusijo vse po vrsti, peti se zagnano posvetijo lenarjenju doma ... In nekaterim je ob tem zelo jasno, kaj jih zanima, drugim se pa še sanja ne. Pa ti, se znaš odločiti, kaj bi?

1. H koliko interesnim dejavnostim se vpišeš?

- *** Najraje k nobeni. Najljubša interesna dejavnost mi je ležanje na kavču pred televizorjem.
- * Izberem eno ali več, in potem to tudi resno jemljem ter redno obiskujem.
- ** K vsem povprek, morda se mi bo sčasoma zjasnilo, kaj mi je všeč.

2. Kdo odloča o tem, h katerim interesnim dejavnostim se boš vpisal?

- ** Starši, jaz pa potem na to hodim.
- * Jaz. Popolnoma mi je jasno, kaj si želim.
- *** Nihče zares. Jaz nimam pojma, kam bi šel, starši pa ne silijo vame.

3. Bliža se ura, ko moraš na krožek/trening/v glasbeno šolo, tebe pa prijatelji vabijo, da se greš z njimi igrati.

- *** Mahnem jo s prijatelji in upam, da starši ne bodo izvedeli.
- ** Uf, kako mikavno ... Vprašam starše, ali smem »špricati« in iti s prijatelji.
- * Zveni mamljivo, ampak jaz sem neomajen in grem na krožek.

– veš, kaj boš izbral ?

4. Sredi leta ugotoviš, da te krožek v resnici ne zanima.

- * Če sem se že vpisal, pač vztrajam do konca, bom drugo leto izbral kaj drugega.
- ** Pregovarjam se s starši, da bi to opustil, in jih z vsemi mogočimi zvijačami prepričujem.
- *** Vedno večkrat manjkam – »boli« me glava, imam »vročino« ali »nujno domačo nalogo« ...

5. Če bi ti starši dovolili, da se vpišeš, h kateri koli interesni dejavnosti hočeš – kaj bi najbolj vplivalo na tvojo izbiro?

- * Izbral bi glede na to, kar me veseli, in se temu posvetil.
- *** Odločila bi moja lenoba. Šel ne bi nikamor – in s tem bi bil zelo zadovoljen.
- ** Odločil bi se glede na to, kam bi se vpisali moji prijatelji ali simpatija.

Barbara Jarc

Od 5 do 8 zvezdic

ODLOČNEŽ

Bravo! Zelo dobro ti je jasno, kaj te zanima, in temu si pripravljen posvetiti tudi svoj čas. Niti mikavne ponudbe prijateljev te ne omajejo; če se za nekaj odločiš, za tem stojiš. Trud, ki ga vlagaš, se ti bo gotovo obrestoval. Vseeno pa si lahko privoščiš tudi malce sproščenosti – ne bo konec sveta, če boš kdaj manjkal na krožku ali če te bo začelo zanimati kaj drugega.

Od 9 do 12 zvezdic

OMAH LJIVEC

Pravzaprav ne veš čisto dobro, kaj te zanima. Na to, kaj boš izbral, vplivajo starši ali prijatelji ali tvoj lastni trenutni navdih, le da potem tvoja zavzetost počasi kopni ... Nič ni narobe, če še ne veš, kaj si želiš. Včasih moramo preizkusiti veliko različnih stvari, da najdemo pravo zase. A tudi takrat lahko nastopijo »križice« – in dobro je, da se čeznje pregrizemo.

Od 13 do 15 zvezdic

ZMUZ LJIVEC

Hm ... Iz odgovorov, ki si jih izbral, bi lahko rekli, da je tvoja največja interesna dejavnost to, kako se krožkom čim bolj izmuzniti. Po možnosti se na nobenega ne vpišeš, če se že, pa iščeš načine, kako bi se obiskovanju izognil. Morda le še nisi našel stvari, ki bi te zares zanimala. Da bi jo našel, pa je treba ... iskati. Pri tem ti lahko tudi kdo pomaga. Veliko sreče!

sive celice

Živalske stopinje

Poveži!

Hov, hov, varno domov!

Kuža Pazi je zanesljiv prijatelj,
ki bo vaše otroke varoval z vso
skrbnostjo in pozornostjo.

Brezskrbna prihodnost
se začne s pametnimi
odločitvami. Zato se odločite
za Nezgodno zavarovanje
otrok in mladine že danes.

Zavarovalnica
Triglav je ponosna
podpornica
gibanja Še vedno
vozim - vendar ne
hodim.

Nezgoda

Nezgodno
zavarovanje
otrok za šolsko
leto 2013/2014

ŠE VEDNO VOZIM -
VENDAR NE HODIM

 triglav

www.triglav.si

V Sloveniji vsako leto na tisoče zapuščenih živali išče nov dom. Med njimi je največ mačk – mladih, starih, igrivih, umirjenih, družabnih in samotarskih brkatih očarljivk, ki si zaslužijo topel dom in odgovornega skrbnika. Kje in kako lahko posvojimo mačko?

Kam po mačjo prijateljico?

V kar 14 zavetiščih za zapuščene živali je mogoče posvojiti psa ali mačko, včasih pa tudi druge domače živali, kot so dihurji, kunci in podobno. Vsako zavetišče ima svoja pravila o tem, kdaj, komu in pod katerimi pogoji bo oddalo določeno žival, vsa pa si prizadevajo, da njihovi varovanci odidejo v ljubeč in varen dom, v katerem bodo zadovoljno dočakali zavidljivo starost.

Večina zavetišč ima svojo spletno stran, na kateri so objavljene fotografije živali, ki iščejo nov dom. Oskrbniki v zavetišču poskrbijo tudi za opise živali, za podatke o njihovi starosti, zdravstvenem stanju in značajskih lastnostih.

To nam je lahko v pomoč, če želimo posvojiti mačko in ne vemo, kako izbrati med nešteti prikupnimi živalmi, ki nam mežikajo z računalniških ekranov.

Kako izbrati?

Med prebiranjem opisov živali se nam pogosto pojavijo številna vprašanja. Naj posvojimo odraslo žival ali mačjega mladiča? Je dobro razmisliti o posvojitvi dveh mačk? Katera mačka se bo najbolje ujela s psom, ki je že dlje časa član naše družine?

Pri odločitvi nam lahko pomaga pogovor z oskrbniki živali, pogosto pa posvojitelji pred obiskom zavetišča izpolnijo tudi vprašalnik, ki je oskrbnikom v pomoč pri svetovanju

o tem, katera mačka je najprimernejša zanje. Vse hišne živali lahko zavetišče odda le polnoletnim osebam, mlajšim od 18 let pa le, če jih pri posvojitvi spremlja eden od staršev ali skrbnikov.

Mačke, ki jih lahko posvojimo iz zavetišča, so zdrave, cepljene proti kužnim boleznim in sterilizirane oziroma kastrirane, kar pomeni, da ne morejo več imeti mladičev. Oskrbniki v zavetišču za vsako žival povedo, ali zanjo velja kakšna posebnost.

Koristna vprašanja

Mačke so si med seboj zelo različne. Nekatere neskončno uživajo v družbi človeka, druge imajo rade mir in samoto. Nekatere hrepenijo po mačjem družabniku, druge ne prenesejo mačje družbe.

Ko posvajamo mačko, si je dobro odgovoriti na nekaj vprašanj:

- Koliko prostora ji bo na voljo v našem stanovanju?
- Koliko časa bo sama čez dan? Je bolje, da posvojimo dve mački?
- Smo pripravljeni zanjo skrbeti 15–20 let in več ali je bolje, da se odločimo za posvojitev že odrasle mačke?
- Kdo bo skrbel zanjo, ko bomo na počitnicah?
- Smo jo pripravljeni redno krtačiti ali bi raje posvojili kratkodlako mačko?

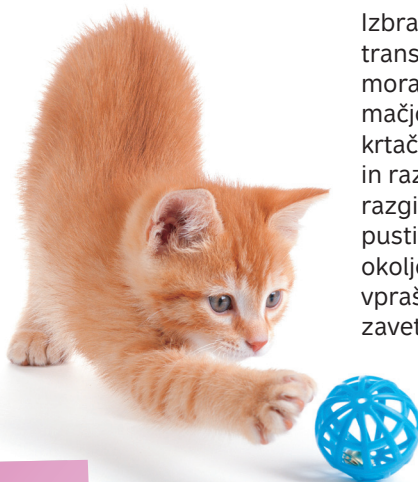
Ko se v družini pogovorimo o tem, katera žival bi bila najprimernejša za nas, in ko uspešno opravimo razgovor z oskrbniki, v času uradnih ur obiščemo zavetišče. Natančneje se spoznamo z nekaj mačkami, ki bi bile v našem domu najverjetneje zelo zadovoljne. Ko se skupaj z oskrbniki odločimo in dogovorimo, katera bo nova članica naše družine, z zavetiščem podpisemo posebno pogodbo o posvojitvi in se s tem zavežemo, da bomo dobro skrbeli za zdravje, dobro počutje in varnost mačke. Ob posvojitvi mačke zavetišču plačamo posvojnino v višini nekaj deset evrov.

V novi dom

Izbrano posvojenko odpeljemo v transportnem kovčku za mačke, doma pa moramo imeti že pripravljeno ustrezno mačjo hrano, mačje stranišče s posipom, krtačo, ležišče, kakšno igračo, praskalnike in različne police, na katerih se lahko razgiba. Po prihodu v stanovanje mački pustimo dovolj časa, da se privadi na novo okolje. Če smo negotovi ali bi radi karkoli vprašali, se lahko vedno posvetujemo z zavetiščem.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

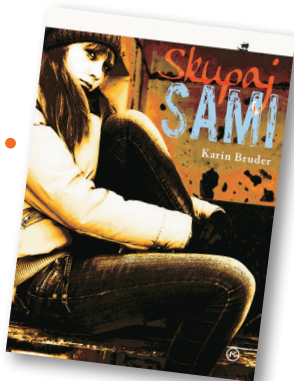
Nekatere živali se v novem domu popolnoma sprostijo že v nekaj dneh, druge pa potrebujejo več časa. Z nekaj znanja, pozornosti in ljubezni bomo dosegli, da bo mačja posvojenka zelo kmalu zadovoljno zapredla v našem naročju.

Nuša Ema Miklavec
Društvo za zaščito živali Ljubljana

Karin Bruder

SKUPAJ SAMI

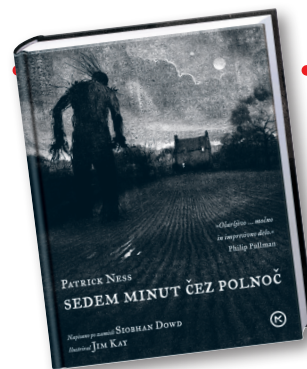
Romunija v obdobju Ceaușescuja, v času najhujše diktature, ko v deželi vlada vsesplošno pomanjkanje. Ni hrane, ni ogrevanja, ni vode in elektrike, ni potnih listov, ni zaupanja ... Najprej državo zapusti Agnesin oče. Malo za njim odide še mama. V Nemčijo, kjer imajo vse: toaletni papir, sir, meso, salamo ... Hčerko meni nič tebi nič pustita samo. Po kratkem bivanju pri teti se Agnes zateče k stari mami Puši, s katero preostali člani družine nočejo imeti opravka. Samosvoja in pokončna ženska dekletu podari pravi dom. Pri njej začne Agnes odkrivati družinske skrivnosti, se prvič zaljubi in se nazadnje spopade z vprašanjem, kaj pomeni domovina in zakaj vztrajati v njej. Navdihujoč roman o preživetju v totalitarnem režimu ...

Roman *Skupaj sami* je bil nominiran za nemško nagrado za mladinsko književnost.

Patrick Ness

SEDEM MINUT ČEZ POLNOČ

Ilustriral Jim Kay

Conor ima običajne težave trinajstletnikov: v šoli se nanj spravlja sošolec, dekle, ki ji zaupa, ga izda ... A to bi še prenesel. Huje je, da ima bolno mater in ga kar naprej tlačijo more. A prava preizkušnja zanj se začne, ko ga sedem minut čez polnoč zbudi ... pošast. A to ni pošast iz njegovih nočnih mor, tista, ki ga preganja, odkar je njegova mama začela naporne terapije. Drugačna je, starodavna, divja. Je prišla zato, da bo ozdravila njegovo mamo? Mora jo rešiti! Kaj bo sicer z njim? Živel z babico, s katero se nikakor ne razume?! A pošast je zelo nenavadna: precej grozeča, polna zgodb – in nekaj hoče od Conorja. Nekaj strašnega in nevarnega: resnico ...

Priljubljeni pisatelj Patrick Ness se je s trilogijo *Hrup in kaos* trdnostno zasidral med svetovne klasike sodobne mladinske književnosti. Za svoje delo je prejel številne prestižne nagrade, med drugimi Booktrustovo nagrado za mladinsko leposlovje, Guardianovo nagrado in nagrado Costa za otroško leposlovje, je tudi dvakratni prejemnik nagrade Carnegie Medal.

Žiga X. Gombač

TISA REŠI SVET ALI KAKO DELUJE RADIO

Ilustriral Ivan Mitrevski

Tisti šum, ki včasih prihaja iz radia, seveda ni navadno šumenje. Če bi to šumenje raziskali, bi spoznali čisto nov svet, bitja in način življenja. Kajti tisto šumenje je v resnici dežela Šamasuma – in v njej živijo čisto posebna bitja: Polalipi. Seveda so majhni in čeprav živijo na robu našega vsakdana, jih ljudje še nismo zaznali. To pa se nam utegne maščevati. Polalipi nas namreč opazujejo in preučujejo od trenutka, ko smo izumili radio. Zgodba se začne tistega dne, ki se že začne drugače. Ko se namesto glasbe in poročil iz radia zjutraj vztrajno ponuja in širi spanec ... Ko življenje ljudi prav zares obstane – ker jih je uspaval nekdo s pomočjo radia. A ne devetartke Tise, ki se odloči, da bo ugotovila, kdo se heca s človeštvom in se poda na dogodivščino svojega življenja. Vmes spozna, kako deluje radio, in pa prijatelja, za katerega ni vedela, da obstaja. Se ji je pa zdelo ...

Desa Muck

ČUDEŽNA BOLHA MEGI IN ŽELVICI TAŠKA IN TONI

Ilustrirala Maša Kozjek

Kaj so čudežne bolhe, gotovo že veste: živalim pomagajo najti pravega človeka. Megi se je izkazala že pri zajčku Branku in bernardinu Karliju in si s tem pridobila primerno veljavo. Zdaj pa jo za pomoč zaprosi vodna bolha Marina. Pomagati je treba želvici Taški in Toniju. Da se razumemo: čudežna vodna bolha je vse naredila prav. Našla jima je čudovito deklenco, ki sta jo posvojila. Ime ji je Romanca in je kot ustvarjena za vodne želve. Lepo skrbi zanj, čisti jima akvarij, se z njima igra – res čudovita deklenco. A kaj, ko ima Romanca bratca Benija, ki je prava nadloga. Tako velika nadloga, da ogroža Taško in Tonija! Čudežni bolhi morata stakniti glavi in najti rešitev, preden se zgodi najhujše ...

Na koncu knjige si lahko preberete, kaj je o vodnih želvah povedala veterinarica Mateja Plevnik.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali www.emka.si

Nagrajenci

iz julijsko-avgustovske številke revije **Moj planet**

NAGRADNI KVIZ

Rešitev: **KORENINE**
Majico Moj planet prejmejo **Manja Podgoršek** iz Podvelke, **Jana Štenkler** iz Podbrda in **Natalija Kovačec** iz Kidričevega.

SIVE CELICE – VELIKA ŽIVALSKA MREŽA

Pravilni odgovor: **ČIŽEK**
Majico Moj planet prejmejo **Lara Njegač** iz Kostanjevice na Krki, **Dora Sabalič** iz Srednje vasi v Bohinju in **Aljaž Mačus** iz Nove Gorice.

NAGRADNO VPRAŠANJE – KDO SEM?

Pravilni odgovor: **GVANAKO**
Knjigo iz zbirke Gospod Gnilc prejmejo **Anže Prijatelj** s Škofljice, **Lovro Jug** iz Ljubljane in **Alja Krklec** s Podplata.

Nagrade bomo poslali po pošti.
Nagrajencema iskreno čestitamo!

**HITRO IN VARNO
KUPITE
LETALSKO KARTO
S PREDPLAČNIŠKO
KARTICO VISA.**

**BREZPLAČEN
VARNOSTNI SMS**

Nova KBM
PRIPRAVLJENI NA JUTRI

VEČ NA
PREDPLACNISKA-VISA.PRIPRAVI.SE

KUPON ZA SODELOVANJE PRI NAGRADNIH IGRAH, PISMIH BRALCEV, DR. VETKU IN NAGRADNIH NATEČAJIH V REVII MOJ PLANET

Kupon izrežite po oznaki in nalepite na dopisnico. Pošljite jo na naslov **Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, Ljubljana, revija MOJ PLANET.**

Podpisani _____,
(ime in priimek)

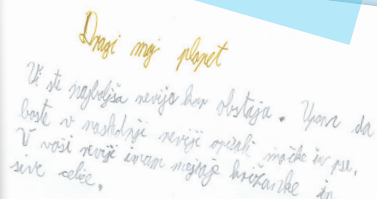
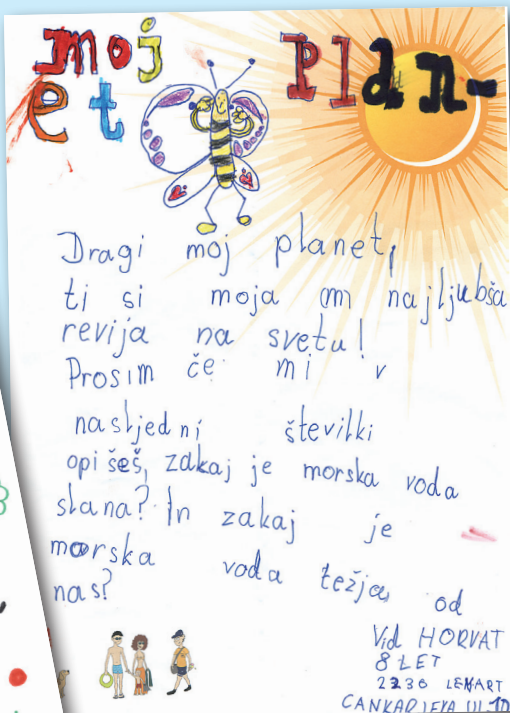
_____ (naslov in pošta)

se strinjam, da moj otrok _____
(ime, priimek in starost otroka)

sodeluje v natečajih, pri nagradnih nalogah, nagradnih vprašanjih za dr. Vetka, pismih bralcev in drugih nagradnih natečajih, razpisanih v tej reviji, ter da se v reviji objavijo otrokov izdelek in njegovo ime in starost.

Datum _____ Podpis _____

S podpisom dovolite, da Mladinska knjiga Založba, d. d., za izvedbo nagradnega natečaja (in/ali nagradnih iger) in objavo podatkov o nagrajencih vodi, vzdržuje in upravlja evidenco z vašimi osebnimi podatki in podatki vašega otroka za časovno obdobje 5 let, s podatki o preostalih udeležencih v zgoraj navedenih nagradnih igrah ali natečajih pa do njihovega izteka. Sodelujočim v natečaju in pri nagradnih nalogah je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa objavljamo še več vaših pisem.

V reviji objavljena pisma, fotografije in druge prispevke bomo nagradili. Pošljite jih na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali **moj.planet@mkz.si**. Ne pozabite pripisati svojih podatkov. Če boste poslali svojo fotografijo, ne pozabite priložiti dovoljenja staršev ali drugih skrbnikov, da se strinjajo z objavo fotografije. **Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.**

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa lahko tudi **pišete dr. Vetku, zastavite vprašanje, sporočite svoje mnenje ter glasujete za poster.**

Hvala za vaša pisma,
pohvale in predloge,
ki jih tako pridno
pošiljate!

Uredništvo Mojega planeta

VSTOPI V SVET ŽIVOPISANIH JUNAKOV
IN VSEBIN NA PRVEM OTROŠKEM
PORTALU (Op!) V SLOVENIJI.

obišči
WWW.OTROSKI.SI

VSI TVOJI NAJLJUBŠI JUNAKI SO TU!
PA TUDI IGRARIJE, POBARVANKE, RISBICE,
FOTOGRAFIJE POSNETKI ODDAJ IN KULTURNI BRLOG.

PROPAGANDNO SPOROČILO

V gozdu

Poišči 15 razlik!

ILUSTRACIJA: JAKA VUKOTIČ

Prihodnji mesec v Mojem planetu

Ekosistem – gozd

Velike mačke – levi

Gradbene mojstrovine sveta

Naslednja številka izide
15. oktobra.

Moj kviz

So trditve pravilne?
Kaj praviš?

Kviz po septembrski številki

1.

Mačke so aktivne le tretjino dneva.

DRŽI

NE DRŽI

6.

Ajda je kulturna rastlina, ki cveti spomladi.

DRŽI

NE DRŽI

2.

Čebelja matica izleže več kot 1000 jajčec na dan.

DRŽI

NE DRŽI

7.

Sklepi povezujejo kosti med seboj in omogočajo gibanje.

DRŽI

NE DRŽI

3.

Troti so pridni nabiralci cvetnega prahu.

DRŽI

NE DRŽI

8.

Krave se na Veliki planini pasejo vse leto.

DRŽI

NE DRŽI

4.

Noben kovinski predmet ne more plavati na vodni gladini.

DRŽI

NE DRŽI

9.

V Sloveniji imamo 14 zavetišč za zapuščene živali.

DRŽI

NE DRŽI

5.

Obročastorepi makiji imajo rep daljši od telesa.

DRŽI

NE DRŽI

10.

Ljudje imamo več kot 350 kosti.

DRŽI

NE DRŽI

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če nisi, polistaj po reviji Moj planet, ki jo imaš v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, september 2013, leto 9 • Na leto izide 12 številki. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Senja Požar • Urednici: Maja Bajželj in Jasna Merc • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek • Lektorici: Meta Brulec in Vera Jakopič • Naslov uredništva: **Moj planet, 1536 Ljubljana**, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 14.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke za naročnike v šoli je 3,90 €, za individualne naročnike 4,16 €, v prosti prodaji 4,95 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 99,60 €. • DDV in poštnina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravčasno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • **Naročanje revij:** Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • Vodja službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • www.mladinska.com/oglasniprostor • Oglasno trženje: Anja Klemenčič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 307 80 08 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Revijo sofinancirata Javna agencija za knjigo RS in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva.

UHU®

OGLASNO SPOROČILO

UHU® is a trademark and copyright of UHU GmbH, Germany. Licensed by Universal Studios Licensing LLC. All rights reserved.

UHU® Lepi vse. Vedno.

TelekomSlovenije

Telekom Slovenije, d. d., 15416 Ljubljana

VRNEMO DO
100%
KUPNINE*

za nova Mobipaketa, ki ti povrhu podarjata še
15 EUR dobroimetja na Mobiračunu.
Lepo je biti nazaj. Še lepše pa je nazaj dobiti.

15
EUR
BONUSA

LG
Optimus L4 II

108 €

Moj Mobi s SIM-kartico

15
EUR
BONUSA

Nokia
206

60 €

Moj Mobi s SIM-kartico

Moj Mobi. Moj svet. Že 15 let.

www.mobitel.si

Bonus 15 EUR velja za Mobipaketa LG Optimus L4 II in Nokia 206 in je v obliki prednaloženega dobroimetja na Mobiračunu.
*Aktivacijski koda za storitev Vračilo do višine kupnine je priložena Mobipaketoma Nokia 206 in LG Optimus L4 II. Mobiuporabnik lahko na izbrani aktivni Mobištevilki vključi storitev Vračilo do višine kupnine s poslanim SMS-sporočilom na 1918 in ključno besedo KUPNINA xxxxxxxx (xxxxxxx predstavlja enkratno kodo za aktivacijo storitve, ki je priložena navedenima Mobipaketoma). Storitve je mogoče aktivirati do vključno 30. 9. 2013. Poslani SMS za aktivacijo storitve se zaračuna po veljavnem ceniku Mobi. Z aktivacijo storitve ima Mobiuporabnik možnost povračila do 100 odstotkov kupnine v obliki dobroimetja na Mobiračun (v obliki mesečnih bonusov na Mobiračunu), in sicer le, če v obdobju 360 dni od aktivacije storitve Mobiračun, na katerem je storitev aktivirana, vsakih 30 dni napolni vsakokrat za vsaj 5 EUR. Posamezne zneske, skupno do višine kupnine, lahko Mobiuporabnik pridobi v obliki dobroimetja na Mobiračunu v dvanajstih zaporednih 30-dnevnih obdobjih v višini 5 EUR (Mobipaket Nokia 206), ali 9 EUR (Mobipaket LG Optimus L4 II) v posameznem obdobju. Ponudba Mobipaketov velja do odprodaje zalog. Slike so simbolične. Cene so navedene v EUR in vključujejo DDV. Telekom Slovenije, d. d., si pridržuje pravico do sprememb cen in pogojev. Več informacij o Mobipaketih, storitvi Vračilo do višine kupnine ter ostalih Mobistoritvah je na voljo na www.mobitel.si, v Telekomovih prodajnih centrih ali v Centru za pomoč uporabnikom na 041 700 700 ali 080 8000.

mobi